Justitieutskottets betänkande 1987/88:39

om anslag till brottsförebyggande rådet (prop. 1987/88:100 bil. 4, G 3 och G 4, jämte motioner)

JuU
1987/88:39

ANDRA HUVUDTITELN

Övriga myndigheter

1. Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

Utskottet tillstyrker regeringens i proposition 1987/88:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkt G 3 (s. 118 och 119) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 7 528 000 kr.

2. Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

Propositionen

Regeringen har under punkt G 4 (s. 119) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag om 3 980 000 kr.

Motionerna

1987/88:Ju614 av Jerry Martinger m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att föreläggande av ordningsbot skall få utfärdas för snatteri i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rapporteftergift,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtalsunderlåtelse,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beloppsgränsen mellan snatteri och stöld.

1987/88:Ju701 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett förenklat förfarande vid snatterier i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:Ju802 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ordningsbot vid snatteribrott,

1 *Riksdagen 1987/88. 7 saml. Nr 39*

Rättelse: S. 11 sista raden står: högre; Rättat till: lägre. S. 12 rad 13 står: mom 2.; Rättat till: mom. 4. S. 15 rad 9 nerifrån står: Martinger; Rättat till Martinger (m).

13. att riksdagen från anslaget A 4 anslår 100 000 kr. till Utredningskliniken AB som stöd till verksamheten med brottsofferjour.

1987/88:Ju814 av Gunilla André m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till insatser för en samordning av det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag avseende stöd till brottsofferjourer m.m.,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordnande informationsinsatser riktade till barn och ungdomar,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tvärvetenskaplig forskning inom det brottsförebyggande området.

1987/88:Ju817 av Gunilla André m. fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsrollernas betydelse för brottsligheten.

1987/88:Ju818 av Lennart Andersson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att särskilda informationsinsatser bör göras genom att ekonomiskt stödja organisationer som är beredda att informera om ekonomisk och organiserad brottslighet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en särskild undersökning av organiserad brottslighet och ekobrottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förstärkta insatser mot ekonomisk och organiserad brottslighet.

1987/88:Ju819 av Anita Johansson m. fl. (s) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till åtgärder beträffande alkoholkontroll samt handeln och bilindustrin.

Utskottet

Medelsberäkningen

Från anslaget betalas kostnader för utrednings- och utvecklingsarbete samt för information.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning.

Samordning av det brottsförebyggande arbetet m.m.

I motion Ju814 tas upp olika frågor om information och forskning inom det kriminalpolitiska området. Motionärerna menar att det behövs särskilda insatser för en samordning av det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet och att samordnande informationsinsatser måste riktas till barn och ungdom. Vidare erfordras en samordnande funktion också för att initiera forsknings- och utvecklingsprojekt av tvärvetenskaplig art.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har enligt sin instruktion (SFS 1982:787) till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott. Därvid åligger det BRÅ bl. a. att följa, stödja och initiera forsknings- och utvecklingsarbete rörande kriminalitetens orsaker och hur den skall förebyggas samt att utvärdera och sprida resultaten av sådant arbete. BRÅ skall vidare verka för forsknings- och utvecklingsarbete på det kriminalpolitiska området och genom utredning och initiativ medverka i det kriminalpolitiska arbetet.

Regeringen uppdrog i oktober 1986 åt en särskild utredare att se över BRÅ:s verksamhet. Utredaren överlämnade i april 1987 delbetänkandet (Ds Ju 1987:6) BRÅ:s uppgifter och ledning. I betänkandet, som har remissbehandlats, lämnas förslag beträffande bl. a. BRÅ:s uppgifter och ställning. Utredaren kommer senare att lämna ytterligare förslag som berör BRÅ:s funktion och arbetssätt samt frågor om budgetprocessen och forskningen. Översynen beräknas vara avslutad under första halvåret 1988.

Hos BRÅ finns, i enlighet med instruktionen, en vetenskaplig grupp som har till uppgift att biträda BRÅ i frågor av vetenskaplig karaktär och därvid avge yttranden i bl. a. principiella frågor om forskning och utveckling och i frågor om bidrag till enskilda för forskning och utveckling. I det nyssnämnda betänkandet anförs att den vetenskapliga gruppens framtid får prövas tillsammans med behandlingen av forskningsuppgifterna. Utredaren avser att föreslå att en särskild permanent grupp inrättas med företrädare för rikspolisstyrelsen, riksåklagaren, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen m. fl. I denna grupp skulle alla initiativ till större forsknings- och utbildningsinsatser behandlas och överenskommelser träffas om arbetsfördelning i fråga om insatser.

Inom BRÅ finns även en arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor med uppgift att med skolan som utgångspunkt utarbeta idéer, rekommendationer och förslag till brottsförebyggande åtgärder för barn och ungdom. Gruppen består av representanter för BRÅ samt för Svenska kommunförbundet, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, rikspolisstyrelsen, statens ungdomsråd, Riksförbundet Hem och Skola och Elevorganisationen i Sverige. Även barn- och ungdomsgruppens direktiv är föremål för översyn.

Här bör också nämnas att rikspolischefen år 1984 tog initiativ till en central samordningsgrupp med uppgift att effektivisera det brottsförebyggande arbetet mot den traditionella kriminaliteten. Samordningsgruppen har varit verksam sedan februari 1985 och dess arbete under de tre första åren har redovisats i en rapport (RPS/RAPPORT 1987:11) Samverkan mot brott, etapp I–III.

Samordningsgruppen arbetar genom att på olika sätt fördjupa och bygga ut de lokala insatserna samt genom att intensifiera det centrala och lokala samarbetet mellan olika myndigheter, folkrörelser, fackliga organisationer och andra intressenter. Gruppen, som består av representanter för ett femtontal olika myndigheter, organisationer och företag, samlas ett par gånger per år eller vid behov. Den har möjlighet att beroende på den aktuella frågans beskaffenhet knyta ytterligare personer till sig.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av samordning av

olika forsknings- och informationsinsatser inom det kriminalpolitiska området. Som framgått av det föregående har också BRÅ sådana samordnande och initierande uppgifter som motionärerna efterlyser. Härtill kommer det arbete som utförs av den centrala samordningsgruppen hos rikspolisstyrelsen, vars arbete ligger väl i linje med motionärernas önskemål.

Mot bakgrund av vad som anförts saknas det enligt utskottets mening anledning för riksdagen att göra något uttalande med anledning av de här behandlade yrkandena i motion Ju814.

Könsrollernas betydelse för brottsligheten

I motion Ju817 efterlyses forskning om könsrollernas betydelse för brottsligheten. Den låga kvinnokriminaliteten utgör enligt motionärerna en intressant utgångspunkt för sådan forskning och borde kunna ligga till grund för slutsatser om hur det brottsbeivrande arbetet bör bedrivas.

Statistiska centralbyrån publicerade år 1986 en översikt över kvinnors brottslighet grundad på uppgifter i den offentliga statistiken (Kvinnors rätt och orätt, statistik och tankar om kvinnor och brott). Där framhålls att könsbundna förklaringar krävs för att förklara skillnaden i nivån i fråga om mäns och kvinnors brottslighet och för att förklara varför kvinnornas brottslighet ökat snabbare än männens under de senaste 15–20 åren.

Av de statistiska uppgifterna framgår att av 1 000 kvinnor i Sverige lagförs nio stycken för brott varje år. Motsvarande tal för män är 54. Bland männen är trafikbrott vanligast, bland kvinnorna snatteri. Andelen kvinnor (i förhållande till andelen män) är högst för snatteri, förfalskning och bedrägeri och lägst för rån och sedlighetsbrott. Från år 1966 till år 1983 har andelen kvinnor som lagförts för grövre brott (brott som lett till strängare straff än böter samt vissa åtalsunderlåtelser) ökat från 6 % till 13 %. Andelen kvinnor som dömts för stöld har från början av 1950-talet och till år 1984 stigit från 10 % till 25 %.

Olika forskningsprojekt med inriktning mot kvinnors brottslighet pågår, t. ex. vid den kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet. Också vid den psykologiska institutionen och vid BRÅ har studier genomförts med samma inriktning. För närvarande prövar BRÅ frågan om anslag till två olika forskningsprojekt inom området. Dessa gäller dels kvinnor, frigörelse och brott, dels kvinnor och avvikande beteenden.

Enligt utskottets mening pekar motionärerna på ett forskningsområde som är angeläget, inte minst mot bakgrund av den pågående förändringen av könsrollerna och den ökande brottsligheten bland kvinnor. Som nyss redovisats pågår också olika forskningsprojekt rörande kvinnor och brott. Dessa kan förväntas ha betydelse för belysningen av de spörsmål som tas upp i motionen. Utskottet vill sålunda i år liksom förra året (JuU 1986/87:34 s. 6–7) uttala förståelse för motionärernas synpunkter men anser mot bakgrund av den pågående utvecklingen att något uttalande från riksdagen inte erfordras.

I motion Ju814 framförs ett yrkande om stöd till brottsofferjourer, och i motion Ju802 begärs att 100 000 kr. anslås till Utredningskliniken AB som stöd till dess verksamhet med brottsofferjour.

Under anslaget G 7. Brottsskadenämnden: Ersättning för skador på grund av brott om vilket utskottet nyligen fattat beslut (JuU 1987/88:26), finns enligt departementschefen medel beräknade för stöd till brottsofferjourer och liknande verksamhet (prop. 1987/88:100 bil. 4 s. 122).

Utskottet kan konstatera att yrkandet i motion Ju814 om stöd till brottsofferjourer får anses tillgodosett genom departementschefens nyssnämnda uttalande i budgetpropositionen. Detta yrkande bör således inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida, och utskottet avstyrker bifall till detsamma.

Vad gäller fördelningen av de medel som avsatts för stöd till brottsofferjourer anser utskottet att den bör ske vid en samlad bedömning av de intressen och behov som kan föreligga. Detta är uppenbarligen inte en uppgift för riksdagen. Utskottet kan därför inte förorda en prioritering av den verksamhet som bedrivs av Utredningskliniken AB och avstyrker bifall till yrkandet om medel till bolaget i motion Ju802.

Snatteri

Motionerna Ju614, Ju701 och Ju802 innehåller yrkanden om åtgärder mot snatteri. I samtliga motioner förordas att det bör övervägas att införa ordningsbot för snatteri. I motion Ju614 föreslås dessutom en minskad användning av åtalsunderlåtelse och rapporteftergift vid snatteri samt en ändring av den beloppsgräns som för närvarande tillämpas vid gränsdragningen mellan stöld och snatteri.

Frågan om åtgärder mot snatteri har behandlats av utskottet tidigare, senast två gånger under föregående riksmöte (JuU 1986/87:6 och 21).

Som tidigare vill utskottet slå fast att butikstillgrepp utgör ett allvarligt problem och att det därför självfallet är viktigt att bekämpa sådana brott. Att vidta åtgärder riktade mot snatteribrottsligheten är en uppgift inte bara för det allmänna utan också för handeln själv. Och enligt utskottets mening är det åtgärder från handelns egen sida som utgör tyngdpunkten i de samlade insatserna mot snatteribrotten; en rad sådana åtgärder vidtas också, t. ex. ökad användning av olika stöldskyddssystem samt information till allmänheten om butikstillgreppens skadliga verkningar.

Beträffande åtgärder från det allmännas sida vill utskottet liksom tidigare uttala att återkommande aktioner på lokal nivå – under medverkan av åklagare, polis, företag m. fl. – utgör lämpliga inslag i bekämpningen av snatteribrotten. Sådana temporära aktioner i avsikt att förebygga en viss typ av brott kan ha en betydande allmänpreventiv effekt. I sammanhanget kan vidare nämnas att en arbetsgrupp inom BRÅ (Säkerhet inom handeln) studerar olika frågor med anknytning till bl. a. butikssnatterier.

För beivrandet av snatteribrott är reglerna om *rapporteftergift* och *åtalsunderlåtelse* av stor betydelse. Som utskottet framhöll vid behandlingen av frågan förra året kan det inte uteslutas att en tidvis mindre tillfredsställande

tillämpning av dessa regler har bidragit till den negativa utvecklingen av snatteribrottsligheten (JuU 1986/87:21 s. 6). Dessa regler fick emellertid sitt nuvarande innehåll så sent som för ett par år sedan, och i samband därmed lämnade rikspolisstyrelsen och riksåklagaren utförliga anvisningar för hur reglerna bör tillämpas. Därmed borde det enligt utskottets mening ha skapats goda förutsättningar för en från skilda synpunkter ändamålsenlig och mera strikt användning av möjligheterna att ge åtalsunderlåtelse och rapporteftergift i de fall det här gäller.

För övrigt kan nämnas att det inom rikspolisstyrelsen pågår ett arbete med att utvärdera användningen av rapporteftergift vid snatteri. Arbetet avses bli slutfört senare i år. Tilläggas kan också att ett förslag av regeringen om åtgärder mot unga lagöverträdare – som har betydelse i sammanhaget – för närvarande behandlas av riksdagen (prop. 1987/88:135, JuU 36). Bl.a. föreslås vissa ändringar i reglerna om åtalsunderlåtelse och strafföreläggande.

Med hänsyn till vad som nu redovisats, och med hänvisning till vad utskottet nyligen anfört beträffande användningen i allmänhet av åtalsunderlåtelse och rapporteftergift (JuU 1987/88:28 s. 6 f), avstyrker utskottet bifall till motion Ju614 såvitt avser förslag om en minskad användning av åtalsunderlåtelse och rapporteftergift (yrkandena 2 och 3).

Beträffande förslagen i de nu aktuella motionerna att det bör bli möjligt att beivra snatteri med *ordningsbot* vill utskotte t erinra om att stöldutredningens förslag härom – i betänkandet (SOU 1982:39) Stöld i butik – mötte stark kritik vid remissbehandlingen. Sålunda menade man bl. a. att snatteri på detta sätt skulle nedvärderas som brottstyp genom att i praktiken bli jämställt med lindriga trafikförseelser och andra liknande ordningsförseelser.

Utskottet vill för sin del vidhålla sin tidigare uttalade tveksamhet till införandet av ett system med ordningsbot vid snatteri. Vad utskottet därvid främst fäster avseende vid är den nyss nämnda invändningen att det kan kännas främmande att med ett ordningsföreläggande beivra ett – låt vara mindre allvarligt – centralt förmögenhetsbrott. Vidare är de aktuella brottsrekvisiten – såväl de objektiva som det subjektiva – sådana att de enligt utskottets mening erfarenhetsmässigt kräver överväganden av en art som inte gärna kan företas inom ramen för ordningsbot. I vart fall bör enligt utskottets mening resultatet av fängelsestraffkommitténs förslag (SOU 1986:13–15) Påföljd för brott, såvitt avser en allmän översyn av straffskalorna, avvaktas innan det kan bli aktuellt för riksdagen att ta ställning till frågan om ordningsbot vid snatteri.

Utskottet avstyrker därför bifall till de nu aktuella motionerna såvitt avser införandet av ordningsbot vid snatteri.

Beträffande förslaget i motion Ju614 (yrkande 4) om att *beloppsgränsen* mellan stöld och snatteri bör sänkas vill utskottet hänvisa till att fängelsestraffkommittén, som nyss nämnts, har behandlat frågan om straffskalorna för stöld och snatteri och även berört straffvärdet för de centrala förmögenhetsbrotten. I avvaktan på resultatet av kommitténs förslag i dessa delar, som kan komma att innefatta även gränsdragningsfrågor mellan de olika brotten, bör enligt utskottets mening riksdagen inte göra något ut-

talande i saken. Aktuellt yrkande i motion Ju614 avstyrks därför av utskottet.

Brottsförebyggande åtgärder mot alkohol m.m.

I motion Ju819 (yrkande 2) lämnas förslag till brottsförebyggande åtgärder beträffande alkohol, handel och bilindustri.

Enligt motionärerna har en *restriktiv alkoholpolitik* positi va effekter på vålds- och egendomsbrottsligheten och torde också kunna bidra till ett minskat narkotikamissbruk. Motionärerna föreslår därför att BRÅ får i uppdrag att närmare analysera dessa samband och lämna förslag till brottsförebyggande åtgärder.

Utskottet instämmer självfallet i att en restriktiv alkoholpolitik är av betydelse, inte minst i det brottsförebyggande arbetet. Utskottet kan också konstatera att riksdagen vid flera tillfällen har slagit fast att de grundläggande målsättningarna för alkoholpolitiken är att begränsa den totalt alltför höga alkoholkonsumtionen och att komma till rätta med alkoholmissbruket. Därvid har betonats att alkoholpolitiken är en form av solidaritet med dem som på ett eller annat sätt drabbas av alkoholvanorna och att en minskad alkoholkonsumtion innebär mindre sociala problem och lägre brottslighet (se senast SkU 1987/88:5 och 22).

Inom BRÅ pågår sedan något år ett forskningsprojekt med inriktning på bl. a. sambandet mellan droger och kriminalitet. Från en normalpopulation om ca 50 000 individer har uppgifter inhämtats om bl. a. alkoholvanor, narkotikabruk och kriminell belastning. Uppgifterna skall analyseras och ligga till grund för eventuella slutsatser om sambandet mellan droganvändning och brottslig aktivitet. Inom ramen för projektet sker visst samarbete med Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning. I sammanhanget kan nämnas att frågan om alkohol och våldsbrott har behandlats ingående i en artikel i årets första nummer av Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskap (NTfK 1988/1 s. 1–23).

I den aktuella motionen förordas vidare *åtgärder med avseende på handel och bilindustri* för att minska tillgreppsbrotten. Särskild uppmärksamhet bör därvid enligt motionärerna ägnas åt stöld av och ur bilar och variationen härvidlag mellan olika bilfabrikat.

Beträffande brottsförebyggande åtgärder inom handeln vill utskottet hänvisa till den ovan nämnda arbetsgruppen hos BRÅ (Säkerhet inom handeln). Utöver åtgärder mot snatteri ägnar den sig åt frågor om t. ex. rån och annan tillgreppsbrottslighet som riktar sig mot handeln. Inom BRÅ bedrivs dessutom ett forskningsprojekt innefattande en empirisk studie av butiksrån, biltillgrepp och inbrottsstölder.

Frågan om bilstölder och tillgrepp ur bilar är fortlöpande föremål för uppmärksamhet från bl. a. BRÅ:s sida. Sålunda redovisar BRÅ i sin årligen utkommande rapport om brottsutvecklingen bl. a. utvecklingen av biltillgrepp och stölder ur motordrivet fordon (senast Brottsutvecklingen 1987, BRÅ Forskning 1987:5, s. 72–78). Av BRÅ:s redogörelser framgår att även frågan om hur antalet tillgrepp fördelar sig efter olika bilfabrikat och modeller har ägnats uppmärksamhet i olika sammanhang, bl. a. inom

försäkringsbranschen och bilindustrin (se BRÅ Forskning 1986:4 s. 48 f). De nu aktuella frågorna har vidare behandlats av en projektgrupp inom rikspolisstyrelsen. Projektgruppen har i en rapport (RPS/RAPPORT 1987:3) Åtgärder mot bilbrott föreslagit en rad åtgärder som berörda myndigheter och andra organ – bl. a. bilindustrin – bör vidta i brottsförebyggande syfte. Nämnas kan vidare att frågor om bilstölder och tillgrepp ur och från motorfordon också berörs i en rapport av docenten Leif G.W. Persson om sambandet mellan individuell och samhällelig brottsnivå (Trygg-Hansa, november 1987).

Utskottet delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att de frågor som tas upp i motionen blir beaktade i det brottsförebyggande arbetet. Så är också fallet, och utskottet utgår från att berörda myndigheter och andra organ också i fortsättningen kommer att ägna dessa frågor vederbörlig uppmärksamhet. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

Åtgärder mot ekonomisk brottslighet

I motion Ju818 efterlyses olika åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Det gäller ekonomiskt stöd åt organisationer för information om ekonomisk och organiserad brottslighet, undersökning av sådan brottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen samt förstärkta insatser mot ekonomisk brottslighet.

Vid budgetberedningen år 1986 av anslaget A 5. Information om lagstiftning m.m. behandlade utskottet ett motionsyrkande om *stöd åt organisationer för information* av samma innebörd som det nu aktuella. Utskottet uttalade då (JuU 1985/86:29 p. 4) att regeringen borde verka för att informationsåtgärder i ökad utsträckning vidtas vad gäller lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida mot ekonomisk brottslighet. I sammanhanget borde enligt utskottet uppmärksammas det värde som ligger i den av motionärerna aktualiserade möjligheten att även låta insatserna på området komma till stånd genom enskilda organ (t. ex. fackliga organisationer och branschsammanslutningar). För att främja sådana insatser borde dessa organ kunna erhålla ekonomiskt stöd. Det borde kunna övervägas att även för sådant ändamål ta medel i anspråk från anslaget A 5. Information om lagstiftning m.m. Vad utskottet sålunda med anledning av motionen anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen beaktat riksdagens uttalande i informationsarbetet i allmänhet. Något särskilt bidrag av det slag som avses i motionen har emellertid inte utgått; någon ansökan därom har inte gjorts.

Utskottet vidhåller sin ståndpunkt från år 1986 och vill tillägga att det på lämpligt sätt bör ges upplysning om möjligheterna till ekonomiskt stöd. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

I anslutning till motionsönskemålet om en särskild undersökning av den *ekonomiska brottsligheten inom hyres- och fastighetsbranschen* vill utskottet först nämna följande.

I anslutning till att riksdagen år 1985 beslutade riktlinjer för det framtida

arbetet mot ekonomisk brottslighet (prop. 1984/85:32, JuU 28) betonades vikten av att forskningen om den ekonomiska brottslighetens former, omfattning och skadeverkningar främjas. Regeringen har vid årsskiftet 1984-1985 gett BRÅ i uppdrag att genomföra ett forsknings- och utvärderingsprojekt om ekonomisk brottslighet som skall tillgodose statsmakternas behov av kriminalpolitiska kunskaper. Det handlar här bl. a. om nationalekonomisk och företagsekonomisk grundforskning för att ge bättre kunskaper om den ekonomiska brottslighetens utbredning, skadeverkningar och metoder. Uppdraget gäller också utvärdering av de åtgärder som redan satts in mot den ekonomiska brottsligheten samt analyser som kan ge underlag för den fortsatta politiken på området. En särskild ledningsgrupp finns för arbetet, vari ingår bl. a. ordföranden i BRÅ:s styrelse och företrädare för justitiedepartementet. På hösten 1986 fick BRÅ vidare i uppdrag av regeringen att genomföra olika branschstudier. Dessa gäller bl. a. restaurangbranschen, yrkestrafiken, städbranschen, måleribranschen, bilreparationsbranschen och ROT-sektorn (jfr prop. 1985/86:126 s. 142 f samt BoU 1984/85:12 s. 10 ff angående åtgärder mot fastighetsspekulation och BoU 1986/87:13 s. 23 f angående priskontroll vid försäljning av egnahem och bostadsrätter). Det skall tilläggas att en undersökning gjorts av de "svarta" fastighetsmäklarnas verksamhet på bostadsmarknaden i Stockholm inom ramen för Stockholms kommuns åtgärdsprogram mot ekonomisk brottslighet i början av 1980-talet (Kommunstyrelsens utlåtanden och memorial 1983:116).

Utskottet vill för sin del instämma i tanken bakom önskemålet i motionen i denna del; en särskild undersökning av den ekonomiska brottsligheten inom hyres- och fastighetsbranschen bör sålunda genomföras. Detta bör ges regeringen till känna.

Vad slutligen gäller motionärernas önskemål om *förstärkta insatser* mot den ekonomiska brottsligheten mera allmänt vill utskottet erinra om att justitieministern i årets budgetproposition uttalat att myndigheterna också under budgetåret 1988/89 skall prioritera bekämpningen av narkotikabrottslighet, den ekonomiska brottsligheten och våldsbrottsligheten samtidigt som satsningen på att beivra annan s. k. traditionell brottslighet än våldsbrott måste fortsätta. Utskottet har ställt sig bakom denna bedömning (JuU 1987/88:30).

Utskottet vill också påpeka att det under anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen för nästa budgetår beräknas ca 1,4 milj. kr. för särskild utbildning av polismän som skall syssla med bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten.

Utskottet noterar vidare – liksom motionärerna – att justitieministern slår fast att den fortsatta resursutvecklingen inom myndigheterna när det gäller bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten måste följas noga från statsmakternas sida.

Utskottet instämmer i detta uttalande och utgår från att behovet av skärpta insatser uppmärksammas under planeringsprocessen inom regeringskansliet och berörda myndigheter. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag om 3 980 000 kr.,

2. beträffande *samordning av det brottsförebyggande arbetet m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju814 i denna del (yrkandena 1, 4 och 5),

3. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju817 i denna del (yrkande 2),

4. beträffande *stöd till brottsofferjourer*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju814 i denna del (yrkande 2),

5. beträffande *stöd till Utredningskliniken AB*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 13),

6. beträffande *snatteri*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju614, 1987/88:Ju701 och 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 6),

7. beträffande *brottsförebyggande åtgärder mot alkohol m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju819 i denna del (yrkande 2),

8. beträffande *informationsinsatser mot ekonomisk brottslighet*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju818 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

9. beträffande *ekonomisk brottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju818 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

10. beträffande *förstärkta insatser mot ekonomisk brottslighet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju818 i denna del (yrkande 3).

Stockholm den 26 april 1988

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Arne Svensson (m), Bengt-Ola Ryttar (s), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c).

1. Samordning av det brottsförebyggande arbetet (punkt 2, mom. 2)

Elving Andersson och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet delar" och på s. 4 slutar med "motion Ju814" bort ha följande lydelse:

Det rättsvårdande arbetet måste bedrivas på bred front och i samarbete mellan olika myndigheter och samhällsfunktioner, och kampen mot brottsligheten förutsätter ett gemensamt agerande på central nivå. BRÅ har visserligen enligt sin instruktion vissa samordnande uppgifter. Det arbete som utförs inom BRÅ är emellertid inte tillräckligt, och effekten av bristerna härvidlag blir bl. a. att de erfarenheter som görs på lokal nivå inte sprids på ett ändamålsenligt sätt. Den centrala brottsförebyggande funktionen behöver sålunda byggas ut, främst med sikte på att effektivisera det arbete som utförs på lokal nivå. Den centrala funktionen bör bl. a. ha ett övergripande ansvar när det gäller att sprida kunskap om lokalt vunna erfarenheter.

Det är också nödvändigt att stimulera frivilliga organisationer att göra insatser i det brottsbekämpande arbetet. Att kartlägga de hinder som i dag finns för ideell verksamhet och att initiera de förändringar eller kompletteringar av lagstiftningen som erfordras bör också vara en uppgift för den centrala brottsförebyggande funktionen.

Ytterligare uppgifter för denna funktion är att initiera, planera och långsiktigt stimulera en samordning av de brottsförebyggande insatserna bland barn och ungdom och att initiera forsknings- och utvecklingsprojekt av t. ex. tvärvetenskaplig art inom det brottsförebyggande området.

Vad utskottet nu med anledning av motion Ju814 anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *samordning av det brottsförebyggande arbetet m.m.* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju814 i denna del (yrkandena 1, 4 och 5) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Könsrollernas betydelse för brottsligheten (punkt 2, mom. 3)

Karin Ahrland (fp), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp) och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "inte erfordras" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening pekar motionärerna på ett forskningsområde som är angeläget. Kriminaliteten bland kvinnor är avsevärt lägre än bland

män. Detta förhållande är en intressant utgångspunkt för forskning om könsrollernas betydelse för brottsligheten. Kunskap om de bakomliggande faktorerna bör kunna öka insikten om brottslighetens orsaker och härigenom skapa bättre förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Initiativ bör sålunda tas för att få till stånd forskning av det slag motionärerna önskar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju817 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Stöd till brottsofferjourer (punkt 2, mom. 4)

Elving Andersson och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "till detsamma" bort ha följande lydelse:

En utgångspunkt för det brottsförebyggande arbetet skall vara att detta är en samhällsangelägenhet som bör finansieras med särskilda budgetmedel. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att regeringen nu funnit tiden mogen att, i enlighet med tidigare framförda motionsönskemål, avsätta särskilda medel för stöd till brottsofferjourer och liknande verksamhet. Utskottet vill understryka betydelsen av det arbete som i aktuellt hänseende utförs av olika frivilliga organisationer. De byråkratiska hinder som finns för deras verksamhet måste undanröjas och möjligheterna till ett ökat ekonomiskt stöd övervägas. Information om bidragsmöjligheterna bör också spridas.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *stöd till brottsofferjourer*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju814 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Stöd till Utredningskliniken AB (punkt 2, mom. 5)

Karin Ahrland och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Vad gäller" och slutar med "motion Ju802" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till intresset av att Utredningskliniken AB har tillräckliga resurser för sin verksamhet bör regeringen, enligt utskottets mening, särskilt överväga klinikens behov av stöd. Dett bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *stöd till Utredningskliniken AB*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 13) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Snatteri (punkt 2, mom. 6)

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Som tidigare" och på s. 7 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har butikstillgreppen med tiden fått en sådan omfattning att också nya vägar måste prövas i linje med vad som föreslås i motionerna. Vad utskottet därvid särskilt vill ta fasta på är förslaget i motionerna att det nu bör närmare övervägas att införa ordningsbot vid snatteribrott. Utskottet kan härvidlag i stort ansluta sig till de skäl som stöldutredningen anförde till förmån för ett sådant system. Sålunda bör enligt utskottets mening särskilt framhållas att ordningsföreläggande vid mindre snatteribrott torde kunna utgöra en både snabb och för den enskilde tillfällighetssnattaren förhållandevis skonsam form av lagföring. Dessutom skulle ett system med ordningsbot vid snatteri kunna bidra till ett bättre resursutnyttjande genom att minska åklagarnas och förenkla polisens arbete med dessa tillgreppsbrott.

Förutsättningarna för införandet av ett system med ordningsbot vid snatteribrott bör således enligt utskottets mening bli föremål för närmare överväganden, t. ex. i anslutning till det pågående arbetet inom regeringskansliet med fängelsestraffkommitténs förslag. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av de nu aktuella motionerna bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *snatteri*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju614, motion 1987/88:Ju701 och motion 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 6) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Informationsinsatser mot ekonomisk brottslighet (punkt 2 mom. 8)

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

I anslutning till motionen vill utskottet först mera allmänt uttala sin tveksamhet till uppfattningen att det skulle behövas några särskilda generel-

la informationsinsatser rörande lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida mot den ekonomiska brottsligheten. Behovet av särskild information från staten om ny lagstiftning m.m. på detta område får, som eljest vid ny lagstiftning, prövas i varje enskilt fall. En utgångspunkt måste därvid givetvis vara att de begränsade resurser som finns för ändamålet i första hand tas i anspråk för att sprida kunskap om lagstiftning på sådana områden som berör stora grupper av människor.

De informationsinsatser som efter en sådan prövning kan befinnas nödvändiga i fråga om lagstiftning m.m. mot ekonomisk brottslighet måste givetvis präglas av saklighet och balans. Utskottet anser att det mot den bakgrunden inte gärna bör komma i fråga att den information som det allmänna har att svara för skall, såsom motionärerna förespråkar, kanaliseras genom åtgärder från enskilda organ som för ändamålet skulle erhålla bidrag av allmänna medel.

Utskottet avstyrker bifall till motionen i denna del.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *informationsinsatser mot ekonomisk brottslighet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju818 i denna del (yrkande 1),

7. Ekonomisk brottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen (punkt 2 mom. 9)

Björn Körlof, Arne Svensson och Jerry Martinger (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill för" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Av den nu lämnade redogörelsen framgår att det hittills under 1980-talet i olika sammanhang initierats och genomförts åtskilliga undersökningar av det slag motionärerna nu efterlyser. Det får också konstateras att regeringen vid sin utformning av de uppdrag som lämnats BRÅ beaktat detta och således inte givit BRÅ något uppdrag i det avseende som motionärerna berör.

Utskottet instämmer i denna bedömning. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av vikten att hushålla med de begränsade resurser som står till förfogande för forsknings- och utvecklingsarbete på ifrågavarande område avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *ekonomisk brottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju818 i denna del (yrkande 2),

8. Förstärkta insatser mot ekonomisk brottslighet (punkt 2 mom. 10)

Beträffande motiveringen anser

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c) att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Som framgår av det anförda har utskottet vid sin budgetberedning i vår i annat sammanhang ställt sig bakom justitieministerns uttalande i årets budgetproposition att myndigheterna under budgetåret 1988/89 såsom hittills skall prioritera bekämpningen av bl. a. den ekonomiska brottsligheten.

Utskottet har också enhälligt tillstyrkt en medelsanvisning för nästa budgetår om ca 1,4 milj. kr. för särskild utbildning av polismän för kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Det framgår vidare att justitieministern slagit fast att den fortsatta resursutvecklingen inom myndigheterna när det gäller bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten måste följas noga från statsmakternas sida.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening klart att någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen i denna del inte behövs. Motionsyrkandet avstyrks.

Särskilt yttrande

Könsrollernas betydelse för brottsligheten (punkt 2, mom. 3)

Björn Körlof, Arne Svensson och Jerry Martinger (m) anför:

Enligt vår mening pekar motionärerna på ett forskningsområde som är angeläget, inte minst mot bakgrund av den pågående förändringen av könsrollerna och den ökande brottsligheten bland kvinnor. Vi kan också konstatera att det finns ett ökande intresse bland forskare inom sektorerna kriminologi och sociologi för kvinnoforskning av angiven art och att viktiga projekt har inletts. Vi har visserligen stor förståelse för motionsönskemålet men kan mot den angivna bakgrunden inte finna att ett sådant uttalande som begärs i motionen erfordras.

Graphic Systems Stockholm 1988